

A'LO BAHOGA O'ZLASHTIRADIGAN TALABALAR AKADEMIK O'ZLASHTIRISHINING PSIXOLOGIK DETERMINANTLARI

H.E.Anarboev¹

Mas'ul muallif: Anarboev Hayitboy Eshboy o'g'li, QarshiDU tayanch doktoranti.

Accepted: 10 Sentabr 2026

Published: 10 Sentabr 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Anarboev, H. E. A'LO BAHOGA O'ZLASHTIRADIGAN TALABALAR AKADEMIK O'ZLASHTIRISHINING PSIXOLOGIK DETERMINANTLARI / H. E. Anarboev // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 9, № 1. — B. 116–121.

1. QarshiDU tayanch doktoranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida tahsil oluvchi talabalar o'zlashtirishida samarali ta'sir etuvchi determinantlarining (kognitiv va motivatsion) empirik tahlili amalga oshirilgan. Natijada, talabalarning axborotlarni qayta ishlash tezligi, motivatsion va kognitiv sohasining yuqori darajada rivojlanganligi akademik a'lo bahoga o'zlashtirishni ta'minlovchi muhim determinantlar ekanligi aniqlangan. Tayanch iboralar: talaba, akademik o'zlashtirish, axborotlarni qayta ishlash tezligi, kognitiv soha, xotira, aqliy qobiliyat, motivatsiya soha, stressga barqarorlik, muvaffaqiyatga intilish motivatsiyasi, muvaffaqiyatdan qochish motivatsiyasi.

Kalit so'zlar: talaba, akademik o'zlashtirish, axborotlarni qayta ishlash tezligi, kognitiv soha, xotira, aqliy qobiliyat, motivatsiya soha, stressga barqarorlik, muvaffaqiyatga intilish motivatsiyasi, muvaffaqiyatdan qochish motivatsiyasi.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ АКАДЕМИЧЕСКОЙ УСПЕВАЕМОСТИ СТУДЕНТОВ, ДОСТИГАЮЩИХ ОТЛИЧНЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ

Аннотация. В данной статье представлен эмпирический анализ факторов (когнитивных и мотивационных), оказывающих эффективное влияние на обучение студентов высших учебных заведений. В результате установлено, что скорость обработки информации, высокий уровень развития мотивационной и когнитивной сфер студентов являются важными факторами, обеспечивающими отличное академическое обучение.

Ключевые слова: студент, академическое обучение, скорость обработки информации, когнитивная сфера, память, умственные способности, мотивационная сфера, стрессоустойчивость, мотивация к стремлению к успеху, мотивация к избеганию успеха.

PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF ACADEMIC ACHIEVEMENT AMONG HIGH-PERFORMING STUDENTS

Abstract. This article presents an empirical analysis of the determinants (cognitive and motivational) that have an effective impact on the learning of students studying in higher education institutions. As a result, it was found that the speed of information processing, high level of development of motivational and cognitive spheres of students are important determinants that ensure excellent academic learning.

Keywords: student, academic learning, speed of information processing, cognitive sphere, memory, mental ability, motivational sphere, stress resistance, motivation to strive for success, motivation to avoid success.

Mavzu bayoni. Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida o'quv faoliyati motivlarini shakllantirishga bag'ishlangan ko'plab zamonaviy ilmiy tadqiqotlar o'tkazilib, yechimlari ishlab chiqilgan bo'lsada, o'quv faoliyatining o'ziga xos mexanizmlari va turli guruhlardagi talabalarni o'qitishning individual psixologik xususiyatlarini o'rganish dolzarbligicha qolmoqda. Ta'lim oluvchining fikr va xulq strategiyasini inobatga olib, uning shaxsi, o'ziga xos xususiyatlari, qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltirish, pedagogik-psixologik shart-sharoitlarni to'raligicha talabaning individual imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish, shaxs sifatida barkamolligini ta'minlash, tafakkur va dunyoqarashini boyitish, uning samarali o'zlashtirish ko'rsatkichlarini oshirish masalalari bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Natijada bu jarayonga faol ta'sir ko'rsatishning ilmiy-amaliy usullarini takomillashtiruvchi, talabalik davrida individual imkoniyatlar samarali ro'yobga chiqarilishini belgilab beruvchi omillarni o'rganish asosida psixologik ta'sirchan mexanizmlarni ishlab chiqish dolzarb ahamiyatga ega bo'lmoqda.

Bu borada, mamlakatimizda ilm-fanni yanada ravnaq toptirish, yoshlarimizni chuqur zamonaviy bilim, yuksak ma'naviyat va madaniyat egasi etib tarbiyalash, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'limni modernizatsiya qilish, o'quv samaradorligi va talabalar o'zlashtirishini oshirishga qaratilgan psixologik taklif va tavsiyalar ishlab chiqish zarurati yuzaga kelmoqda.

Bugungi kunda mamlakatimizda o'quv faoliyati jarayonini takomillashtirishga bag'ishlangan tadqiqotlar olib borilayotgan bo'lsada, o'quv faoliyatining ishlash mexanizmlari, akademik o'zlashtirishning shaxs sifat va fazilatlariga bog'liq ekanligi hamda o'quv faoliyatini tashkil etish uslublari dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Vatanimiz psixolog olimlari tomonidan olib borilgan ilmiy-tadqiqotlarda ilm-fan rivoji, yoshlarning ta'lim-tarbiyasi va bilimli, malakali yetuk kadrlar yetishtirish, o'quv-tarbiyaviy jarayonlarni samarador jarayonga aylantirish, o'quv faoliyatini optimalligini oshirishga bag'ishlangan bir qator ilmiy tadqiqotlar o'tkazilib, yechimlari ishlab chiqilgan bo'lsada, o'quv faoliyatining ishlash mexanizmlari va turli guruhlardagi talabalarni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish, talabalar kasbiy tayyorgarligi va o'zlashtirishini yuqori sifat bosqichiga olib chiqish jahon va o'zbek psixologiyasida dolzarbligicha qolmoqda.

Biz yuqorida bildirilgan zaruratdan kelib chiqib, olib borayotgan tadqiqotlarimizda ta'lim jarayonida samarali o'zlashtirishning ijtimoiy-psixologik determinantlariga alohida e'tibor berdik.

Tadqiqotimiz natijalari tahlilning navbatdagi ob'ekti a'lo bahoga o'zlashtiradigan talabalar akademik o'zlashtirishi psixologik determinantlarini eng ahamiyatli bayoniga bag'ishlanadi (1-jadval)

1-jadval

A'lo baholi talabalarining o'zlashtirish ko'rsatkichini shartlovchi yetakchi psixologik determinantlarning faktorli tahlili

Sohalar	Shkalar	Faktorlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Axborotlarni qayta ishlash va kognitiv soha	Axborotlarni qayta ishlash tezligi	0.798														
	Umumiy aqliy qobiliyat	0.727														
	Xotira	0.708														
	Muvvafaqiyat gaintilish motivatsiyasi	0.627														
	Muvaffaqiyatdan qochish motivatsiyasi	0.574														
	Stressga barqarorlik	0.907														
Individdinamik xususiyatlari	Erglik (MER)	0.851														
	Plastiklik (MP)	0.844														
	Tezlik (MT)			0.778												
	Erglik (IER)			0.705												
	Plastiklik (IP)			0.700												
	Tezlik (IT)				0.784											

Sohalar	Shkalalar	Faktoralr													
	Erglik (KER)				0.779										
	Plastiklik (KP)														
	Tezlik (KT)														
	Erglik (EER)				0.774										
	Plastiklik (EP)				0.734										
	Tezlik (ET)				0.656										
O'quv faoliyat motivlari	Bilish					0.780									
	Erishish					0.707									
	O'zini o'zi rivojlantirish														
	O'zini o'zi hurmat qilish						0.784								
	Introyektsiyalash						0.686								
	Eksternal														
	Amotivatsiya							-0.763							
O'quv faoliyatini tashkil etish uslublari	Bilishdagi faolligi va o'qishga yo'nalganlik							0.654							
	O'quv topshiriqlarini bajarishdagi qat'iylilik va mustaqillik							0.593							
	O'z harakatlari nazorat qilishning shakllanganligi														
	O'quv faoliyati dinamikasi								0.742						
	O'quv faoliya								0.725						

Sohalar	Shkalar	Faktorlar												
	tini borishi dagi tartib-intizom va tashkil ashganlik													
	O'quv mashg'ulotlar uchun optimal sharoitning yaratilganligi								0.512					
	Diqqat va o'zini o'zi tartibga solish								0.708					
O'zini tashkil etish usullari	O'z faoliyatini amalga oshirish									0.538				
	Irodaviy kuch									0.787				
	Korrektsiya									0.517		*		
	O'zini nazorat qilish										0.759			
	Rejalashtirish										0.663			
	Vaziyatni tahlili											0.834		
	Maqsad qo'yish												0.859	

A'lochi talabalarining akademik o'zlashtirishida kognitiv qobiliyatning o'rni yuqori ekanligini axborotlarni qayta ishlash tezligi (0.798), umumiy aqliy qobiliyat (0.727), xotira (0.708), muvaffaqiyatga intilish motivatsiyasi (0.627), muvaffaqiyatdan qochish motivatsiyasi (0.574) singari yuqori yuklama koeffitsientlarda kuzatildi. Determinantni tashkil etuvchilari talabani o'zlashtirishida kognitiv jarayonlardan samarali foydalanishi ahamiyatli ekanligini ko'rsatmoqda. O'z navbatida kognitiv jarayonlar bilan shaxsning muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasi uyg'unlashishi zarurligi ham tasdiqlanmoqda. Bundan ko'rinadiki, talabalarining akademik o'zlashtirish ko'rsatkichlarining maqsadga mosligini ta'minlashning asosiy psixologik omillarida "Kognitiv qobiliyatlarning muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasi"ning o'rni yuqori ekan. Ta'lim muhitida o'zlashtirishning asosiy sharti talabani axborotlarni qayta ishlash imkoniyati, diqqat xususiyatlari va tafakkur imkoniyatlaridan unumli foydalanishi hamda shaxsning muvaffaqiyat motivatsiyasidagi ustunlik belgilar ekan.

Yetakchi psixologik determinantlarning ikkinchi guruhini esa talabani stressga barqarorlik (0.907) va motorika sohasidagi erglik (MER) (0.851), motorika sohasidagi plastiklikni (MP) (0.844) belgilab bermoqda. Bu yerda yuqori o'zlashtiruvchi talabalarining o'ziga xosligida ular har qanday motorika bilan bog'liq faoliyatni amalga oshirishda yuqori psixik quvvatga va plastiklikka erisha olar ekanlar. Bu esa I.P.Pavlovning asab tizimi xususiyatlaridagi jismoniy hamda aqliy harakatlarni amalga oshirishdagi uyg'unlashuvni o'zida aks ettirmoqda. O'z navbatida asab tizimidagi kuch, harakatchanlik va muvozanatlashganlik ularning stressga barqarorlikni ham ta'minlar ekan. Yuqori o'zlashtiruvchi talabalar psixik buzilishlarga sabab bo'luvchi stressorlarga nisbatan o'zlarida emotsional barqarorlikni ta'minlashda sezitivlikka moyilligi pastligi, o'z emotsiyasini boshqarishi, kechinmalarini tushunishi va uning sabablarini bilishi orqali erishadi. Ushbu faktor "Psixik quvvat shaxsning barqarorligi determinanti" deb nomlandi.

Uchinchi determinantni esa talaba individualligining psixomotorika sohasidagi tezlik (MT) (0.778), erglik (IER)

(0.705), plastiklik (IP) (0.700) kabi yuqori yuklamali koeffitsientlardan iborat. Bu faktor asosini individuallikni rasmiy-dinamik xususiyatlarining psixomotorika sohasi komponentlari tashkil etmoqda. Faktordagi turli sifatlar xususiyatidan kelib chiqib "Psixomotorika: tezlik, erglik, plastiklik" deb nomlandi. Talabani psixomotor tizimi ta'lim jarayonidagi faoliyatini boshqarishning emotsional, motorika va kognitiv-fikrlash sohalaridan tashkil topgan murakkab funksional tizimdir. Shu sababli ular faoliyatni bajarishga nisbatan jismoniy kuchga, faollikka, faoliyatning xilma xilligiga erisha oladilar.

To'rtinchi faktorni esa intellekt sohasidagi tezlik (0.784) va kommunikativ sohadagi plastiklik (0.779) tashkil etdi. Yuqori o'zlashtiruvchi talabalar har xil kommunikativ muhitda ham moslashuvchan, suhbatdosh bilan muloqotga kirishuvchan, aqliy faoliyat vaqtida operativ fikrlash qobiliyatiga egaligi bilan ajralib turadilar. Bu esa mazkur determinantni "Operativ tafakkur va muloqot muhitiga moslashuvchanlik" deb nomlashga sabab bo'ldi.

Beshinchi determinant talabalarning erglik sohasidagi emotsionallik (0.774), erglik sohasidagi plastiklik (0.734) va erglik sohasidagi tezlik (0.656)dan iboratdir. Yuqori akademik o'zlashtiruvchi talabalar muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizlikka nisbatan o'ta sezgirdirlar, shu sababli muvaffiqiyatsizlikka vaziyatlarni tezkorlik bilan o'zgartirishga intiladi. Fikrlashi esa tezkorlikka ega. Determinant "Psixikadagi emotsionallik, plastiklik va tezlik" deb nomlandi.

Navbatdagi oltinchi determinantni esa bilish va erishish motivlari tashkil etdi. Yuqori o'zlashtiruvchi talabalardagi bilish motivlari ularning bilim olish istagi, bilimlarni o'zi mustaqil egallash usullarini o'zlashtirish istagida aks etmoqda. Shuningdek, talabani o'quv faoliyatda yuqori natijalarga erishishga bo'lgan doimiy istagi o'zlashtirishning asosiy shartlovchi psixologik determinantni sifatida kuzatildi. Bu esa ushbu determinantni "Bilish va erishish motivlarining intrivsiyligi" deb nomlashga sabab bo'ldi.

Yettinchi determinantni esa o'zini o'zi hurmatlashish (0,784), va introeksiyalash (0,686) tashkil etdi. Bu determinant ushbu toifa talabalarning o'zini o'zi hurmatlash hisobida ya'ni, o'ziga ahamiyat bergan, qobiliyat, axloq yoki axloq tuyg'usiga erishganligini ifodalaydi. Hattoki ular boshqa kishilarni o'rniga o'zlarini identifikatsiyalashga ham irratsional erisha olar ekan. Ular ta'lim muhitida yuqori natijalarga erishish uchun o'zining shaxsiy imkoniyatlarini shaxslilik ahamiyat darajasiga ko'tara olgan. Shu sababli determinantni "O'zini o'zi hurmatlash yuqori natijalarni kafolatlovchi" deb nomladik. Mazkur holat U.Djemsning shaxsning o'zini o'zi hurmatlashning psixologik modelini yodga olishni taqazo etdi: . Bundan ko'rinadiki, yuqori akademik o'zlashtiruvchi talabalarning o'zini o'zi hurmatlashida muvaffaqiyatga erishishi bilan intilishi o'rtasidagi nisbat proporsional kechadi, ya'ni oldiga qo'ygan har bir maqsad va vazifani o'z vaqtida bajarishga erishadi.

Sakkizinchi determinantda esa yuqori akademik o'zlashtiruvchi talabalarning o'quv motivlari bilan o'quv faoliyatini tashkil etish uslublaridagi amotivatsiya (-0.763), bilishdagi faolliigi va o'qishga yo'nalganlik (0.654), o'quv topshiriqlarini bajarishdagi qat'iyatlilik va mustaqillik (0.593)dan iborat komponentlar tashkil etdi. Ushbu determinantning takribiy komponentlari talabalarning o'zlashtirishida qiziqish va o'quv materiali mazmunini sezmaslikka imkoniyat qoldirmaslik xos, ulardagi atrof olam va kasbiy faoliyat uchun zarur bilim, ko'nikma va malakalari bilishdagi faolliigi va o'qishga yo'nalganlik (0.654)da; o'quv topshiriqlarini bajarishdagi qat'iyatlilik va mustaqillik (0.593) esa talabalarning irodaviy imkoniyatlarini chiqarish hisobidan ta'minlanar ekan. Bu esa talabalar akademik o'zlashtirishini shartlovchi "Yo'nalganlik faollik va irodaviylik" nomli determinantda aks etdi.

O'quv faoliyati dinamikasi (0.742), o'quv faoliyatini borishidagi tartib-intizom va tashkillashganlik (0.725), o'quv mashg'ulotlar uchun optimal sharoitning yaratilganligi (0.512) yuqori yuklamali koeffitsientlar to'qqizinchi determinant sifatida aniqlangan edi. Yuqori akademik o'zlashtirishga ega talabalarning intensivligi va samaradorligining miqdoriy o'zgarishi, ta'lim faoliyati va akademik ko'rsatkichlarda aks etadi va faoliyatning motivatsion, tartibga soluvchi va boshqa tarkibiy qismlarining sifat o'zgarishlari natijasida yuzaga kelar ekan. O'quv jarayoniga bosqichma bosqich kirib borish, o'quv jarayonida faoliyat ritmi va o'lchoviga ega bo'lish, diqqatni to'plash, yo'naltirish va diqqat samaradorligiga ega bo'lish talabalar o'zlashtirishining muhim psixologik shartlari hisoblanadi. Faktorlarning xususiyati navbatdagi determinantni "O'quv faoliyatini tashkil etish o'quvlari" deb nomlashga sabab bo'ldi.

Diqqat va o'zini o'zi tartibga solish (0.708) esa o'ninchi determinant sifatida saralandi. O'quv faoliyatida shaxsning o'zini o'zi tartibga solishning asosiy sharti mashg'ulotlarda diqqatni boshqara olishi bilan belgilanadi. Bu xususiyat yuqori akademik o'zlashtiruvchi talabalar psixikasiga xos ekan. Shu sababli determinantni "Diqqat fenomeni" deb nomlash maqul deb qabul qilindi.

O'z faoliyatini amalga oshirish (0,538), irodaviy kuch (0.787), korreksiya (0.517) esa talabalar akademik o'zlashtirishining o'n birinchi determinantni sifatida namoyon bo'ldi. Bu esa talabalar oldiga aniq maqsad qo'yish, uni amalga oshirish va vaqtida bajarish, o'z salohiyatini ro'yobga chiqarish, uning insoniy maqsadini, kasbini amalga oshirishda ifoda etishga intilishlarida; talabalar irodasi tufayli o'quv faoliyatidagi vaziyatlarga, o'quv vazifalarini bajarishdagi dangasalik va kayfiyatga qaramay, muntazam ravishda harakat qilish va rejalarga erishish qobiliyatiga egalik sababli ijobiy natijalarga erishar; mabodo faoliyatni bajarishda yanglish holatlarga duch kelganda esa uni korreksiyalashga qat'iy kirishar ekanlar. Shunga ko'ra determinant "Iroda kuchi faoliyatni maqsadli amalga oshirish omili" deb nomlandi.

O'zini nazorat qilish (0.759), rejalashtirish (0.663) talabalar o'zlashtirishning tavsiflovchi o'n ikkinchi determinantlar guruhi ekan. Yuqori akademik o'zlashtirish sharoitida talabalarda o'zini o'zi nazorat qilishning tarkib topganligi sub'ektiv darajaga o'sib o'tishi hisobida samaralidir. Psixologiyada rejalashtirish kognitiv qobiliyat sifatida baholanadi va talabani ijrochilik vazifasini yuqori tartiblilik darajasida amalga oshirishini belgilaydi. Shu sababli determinant "Sub'ektiv nazorat va yuqori darajadagi ijrochilik" deb nomlandi.

O'n uchinchi determinant vaziyatni tahlili (0.834)dan iborat yagona yuqori koeffitsiendda aks etdi. Determinantning

mazmuni tadabalarining akademik o'zlashtirishida vaziyatni e'tibordan chetda qoldirmasliklari, vaziyatni baholash, maqsad va vazifalarini aniqlash, harakatlar strategiyasini tanlash va muammoning yechimini rejalashtirishni tavsiflamogda. Shu sababli ushbu determinantni metodikaning baholash shkalasi nomidan kelib chiqib "Vaziyatni tahlil qilish qobiliyati" deb nomlash ma'qullandi.

O'n to'rtinchi determinant esa maqsad qo'yish (0.859)dan iborat bo'ldi. Ushbu psixologik determinantni mohiyati akademik o'zlashtirish yuqori bo'lgan talabalarda erishish motivatsiyasi ham yuqori darajada ekanligini tasdiqlamoqda. Shu sababli determinantni "Maqsad akademik o'zlashtirishni ta'minlovchi erishish motivi sifatida" nomlash muhimdir. Oliy ta'lim muassasasi pedagoglari talabalarining ijobiy akademik o'zlashtirishga erishishlari uchun yuqori aniqlikda, amalga oshiriladigan maqsadlar qo'yishga o'rgatishlari kerak. Bu tadqiqotdagi empirik ko'rsatkichlar maqsad qo'yishning ahamiyatini ilmiy jihatdan tasdiqlamoqda.

Yuqori akademik o'zlashtiruvchi talabalarining yutuqlaridan biri faoliyatini barcha jabhalarida maqsad qo'ya olishida ekan. Bu esa o'z o'quv faoliyatidagi ehtiyojlari va motivlarini aniqlashning ongli jarayoni, ya'ni shaxsiy yoki o'quv maqsadlarini belgilashni ifodalmoqda.

Talabalarining o'quv faoliyat motivlari orasidan: bilish (kognitiv), muvaffaqiyatga erishish va introyeksiyalash motivlari oliy ta'lim tizimida tahsil olayotgan talabalar o'zlashtirish samaradorligiga sezilarli darajada ta'siri aniqlandi. A'lochi talabalarda yangi narsalarni o'rganish istagi juda kuchli, diagnostikasi, bilish jarayonida o'rganilayotgan mavzuni tushunish sifatleri yaxshi rivojlangan, o'qishda eng yuqori natijalarga erishish, qiyin muammolarni hal qilishga harakat qilib, ta'lim muassasasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan o'quv faoliyatiga bog'liq muammolarni oldini olish uchun o'qiydi, izlanadi, yangi bilimlar olishga intiladi.

Ta'limda o'quv faoliyati uslublarini takomillashtirish, talaba yoshlarni bilim, ko'nikma, malakalar bilan qurollantirish, ularning qobiliyati va iste'dodlarini rivojlantirish jarayonida baholash va bilimlarini tekshirib turish muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir talabaning bilimi va tarbiyalanganlik darajasini aniqlay bilish va hisobga olish, o'quv materiallarini to'g'ri tanlay olish, pedagogik mahorat uchun zarur bo'lgan ta'lim usullari, vositalari va shakllarini mukammal bilish, talabaga nisbatan talabchan bo'lish, pedagogik va psixologik vaziyatlarga qarab ulardan o'rinli foydalana olish ta'lim jarayonida akademik o'zlashtirishning muhim shartlaridan hisoblanadi.

O'zining harakatini rejalashtirish – o'z maqsadini tanlash, ularga erishishning yo'l va vositalarini aniqlash, berilgan topshiriqlarni yechish uchun o'z imkoniyatlarini birlashtirish-tashkillashtirish, shuningdek, o'z faoliyatini nazorat qilishi va mos ravishda baholash, o'zining keyingi harakatlarini o'zi nazorat qilishi va o'zini o'zi baholashni amalga oshirish sifatleri yaxshi shakllanganligi asosan, a'lo baholarga o'zlashtirgan talabalarda qayd etildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Jabborov A.M., Jabborova M.A. Shaxs psixologiyasi: shaxs taraqqiyoti determinantlari. Q.: 2026 y., - 196 b.
- [2] Jabborova M.A. Talabalar akademik o'zlashtirishining psixologik determinantlari. P.f.f.d.(PhD) diss. B.: 2024 y., - 142 b.
- [3] Qodirov B.R. Ta'lim tizimidagi islohotlar maqsad va yo'nalishlari. "O'zbekiston", T.: 1999 y., - 32 b.
- [4] Rasulov A.I. O'qituvchi shaxsining tarbiyachi sifatida o'quvchilar bilan o'zaro munosabat darajalari. P.f.n. diss. T.: 2001 y., - 177 b.
- [5] Гордеева Т.О. Психология мотивации достижения. М.: Смысл: Academia; 2006. - 336 с.
- [6] Ишков А.Д. Учебная деятельность студента: психологические факторы успешности. М.: Изд-во АСВ, 2004. 224 с.
- [7] Шапоров А.М. Педагогические условия академической успешности обучающихся: автореф. дис... канд. пед. наук. – Ярославль, 2022. – 23 с.

2021